

Gyertyánfy Péter¹

A SZERZŐI JOG BÍRÓI GYAKORLATA 2006-TÓL: A VÉDELEM TÁRGYA ÉS A MŰ EGYSÉGE

1. Bevezetés

A bírósági ítéletek elektronikus teljes közzététele új lehetőség, nagy könnyítés a bírói gyakorlat értékelő elemzéséhez.² A szerzői jogban ennek – az utóbbi hat-hét évre visszamenő – rendszerező elvégzését különösen indokolja, hogy a folyó törvényhozási ciklusban e sorok szerzőjének tudomása szerint felülvizsgálják a 2000-ben hatályba lépett, és azóta már tizennyolcszor módosított 1999. évi LXXVI. törvényt (a továbbiakban: Szjt.-t). Ebben a cikkben a szerzői jog védelmi tárgyára és az azzal szorosan összefüggő integritásvédelemre (Szjt. 1. és 13. §) vonatkozó ítéleteket vizsgáljuk. Kérdés, hogy a bírói gyakorlat kimunkálta-e a korábbi gyakorlattól és az elméleti álláspontoktól eltérő, új elveket, és hogy vannak-e tanulságai a jogalkotás számára. Az ítéletek természetesen tényállásfüggőek, nem mindig jelentenek abszolút jogértelmezést. Az új eseti tényállásokat mindig a törvénnyel kell összevetni.

A bírósági ítéletek mellett röviden érintjük a Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) szakvéleményeit is. Azokat a fontosabb véleményeket használjuk fel, amelyek megbízások alapján keletkeztek, hiszen ha a hatóságok döntéseinél kisebb mértékben is, ezek is alakítják a szerzői jog gyakorlatát – már csak nyilvánosságuk folytán is.³ Ezek közül sem említjük azokat, amelyeket szakkönyvben már feldolgoztak.⁴ A bírósági megkeresésekre készült szakvéleményekről csak akkor szólnunk, ha az ítéletek hivatkoznak rájuk, és érdemi kérdésben eltérő a megítélés.

¹ CSc., c. egyetemi docens.

² <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=anonim>.

³ <http://www.sztnh.gov.hu/szerzoijog/szjszt/>.

⁴ Az SZJSZT teljes gyakorlatát néhány évenként szakkönyvek foglalják össze és értékelik. Utoljára: A szerzői jog gyakorlati alkalmazása a digitális online környezetben. A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye (2004–2009). Szerk.: *id. Ficsor Mihály és Kiss Zoltán*. Complex, 2010.

Az európai uniós tagságból következően a bíróságokra közvetlenül kötelező jogszabály a szerzői jog körében ugyan nincs,⁵ de az EU Bíróságának eseti döntései és Bizottságának bizonyos döntései közvetlenül kihatnak a tagállamok bíróságaira és egyéb jogalanyaira.⁶

Az európai uniós jogalkotás a nemzetinél kompromisszumosabb, többértelműbb és általánosabb. A szerzői jog területén – ahol a személyhez fűződő jogokra nem is térnek ki⁷ – ennek az is az oka, hogy az Unión belül két alapvető jogintézményi megközelítés van.⁸ Az EU Bíróságának a szerzői jogban, angol és amerikai mintára, jelentős jogalakító szerepe van. Ebben időnként talán túl is megy az uniós jogi aktusok alkalmazásán, és jogalkotóvá válik.

2. Az Szjt. 1. §-ának bírói gyakorlata

2.1. A védelemképesség bizonyítása

Az egyéni-eredeti jelleg megléte vagy hiánya igen gyakori tárgya az SZJSZT-nek címzett bírósági megkereséseknek.⁹

A Szegedi Ítéltábla például egy olyan ügyben, amelyben egy szakmai kiadvány illusztrálásához kapcsolódó szerzői jog volt a per tárgya, „az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. Megállapította: szakértői kérdés annak eldöntése, hogy a felperes rajzai önálló, eredeti szellemi alkotásnak minősülnek-e, ezért a megismételt eljárásban e körben a Szerzői Jogi Szakértői Testület szakvéleményének beszerzése szükséges.”

A FIT-H-PJ-2009-76 ügyben „az elsőfokú bíróság ítéletével elutasította a felperes kérését, amelyben azt kérte megállapítani, miszerint az alperesek megsértik a szerző jogait azzal, hogy az általa szerkesztett gyűjteményes mű munkapszichológiai tesztjeit az álta-

⁵ A szerzők és a szerzői joghoz kapcsolódó egyéb jogosultak vagyoni, erkölcsi jogaira az EU-ban eddig lényegében a tagállamok belső szuverén anyagi és eljárási jogi szabályai az irányadók. A nemzeti jogalkotásokra természetesen hatással vannak a nemzetközi egyezmények (elsősorban a Berni Uniói Egyezmény, a TRIPS és az ún. WIPO-egyezmények minimumszabályainak és a belföldiekkel azonos elbánást előíró elveinek a lebontása), valamint az ezeket gyakorlatiasan átültető regionális másodlagos EU-jog is. Nincs azonban EU szerzői jogi rendelet, vagyis a tagállamok jogalanyaira közvetlenül kötelező EU szerzői jog, „szerzői jogcím” – ellentétben a rokon területtel, az iparjogvédelemmel –, eltekintve a szellemi tulajdon-jogot sértő árukra nézve alkalmazható vámfelügyeleti intézkedéseket szabályozó rendeletektől.

⁶ EUMSZ 266. és 267. cikke.

⁷ Ennek okairól, az egyes szabályozási nyomokról és az európai jogközelítés esélyeiről l. *Faludi Gábor: A szerzői mű egysége védelmének egyes kérdései. Infokommunikáció és Jog, 2012. 41. sz.*

⁸ Az angolszász copyrighrendszerben a szerzők, kiadók ösztönzése, vagyis a vagyoni jogi védelem az elvi alap, egyben a cél; a szerzőség akár a mű megszületése előtt is átruházható, írásban a személyhez fűződő jogokról is le lehet mondani. A kontinentális európai koncepció szerint a szerzőség elismerésének alapja a szerző–mű kapcsolat védelme; a szerzői jog személyiségi eleme elszakíthatatlan a szerzőtől – elidegeníthetetlen.

⁹ L. Szjt. 101. §.

luk működtetett www...hu honlapon megjelenítik...” „A másodfokú bíróság egyetért az elsőfokú bírósággal abban, hogy szerzői jogi szakkérdésnek minősült az adott ügyben annak elbírálása, hogy a vitás tesztsorok, illetve a tesztek adott módszer szerinti elrendezése alapján létrejött gyűjtemény vagy adatbázis szerzői jogi értelemben műnek minősül-e és ennek alapján szerzői jogi védelem alatt áll-e. A szerzői jogi szakértői vizsgálat adhatott volna választ arra, hogy a felperes által kitalált módszer az Szjt. 1. § (6) bekezdése szerinti, a szerzői jogi védelem alá tartozó ötlet, eljárás működési rendszer körét meghaladó egyéni, eredeti alkotásnak minősül-e...” „Ehhez a meghallgatott tanúk vallomása, akik nem vitásan szerzői jogi szakismeretekkel nem rendelkeznek, nem volt elegendő. Az Szjt. 101. § (1) bekezdése és a kialakult gyakorlat szerint ennek vizsgálatára a Szerzői Jogi Szakértői Testület jogosult, ahogy arra az elsőfokú bíróság is kioktatta a felperest.”

Az LB-H-PJ-2010-119 ítélet alapjául fekvő tényállás szerint „A felperes ... szóbeli felkérés alapján fényképfelvételeket készített az alperes által tartott rendezvényekről. A képeket internet útján megküldte a beavatkozónak, az alperes által fenntartott www...hu internetes honlapon történő megjelentetés céljából. Annak megállapítása, hogy egy fényképfelvétel rendelkezik-e olyan egyéni, eredeti jelleggel, amely azt fotóművészeti alkotássá teszi, alapvetően szakkérdés, amelyben irányadó szakvélemény adására a Szerzői Jogi Szakértői Testület rendelkezik kompetenciával. Szakértői vélemény hiányában is azonban a Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint a felperes által elkészített fényképfelvételek nem rendelkeznek olyan egyéni, eredeti jelleggel, amely alapján a művészi tevékenység, a fotóművészeti alkotás megállapítható lenne.”

Az ilyen szakértői bizonyításra láthatóan elsősorban a fényképek, a szoftver, a szakmai és egyéb gyakorlati célú művek esetében van szükség.

2.2. A védelemképesség általános feltételei

Ismeretes, hogy a magyar szerzői jogban – építve a Berni Unió Egyezmény fogalmaira¹⁰ – a szerzői jogi védelem feltétele, hogy a mű egyrészt az irodalom, a tudomány vagy a művészet körébe tartozzon (a típusokra az Szjt. példalózó felsorolást is ad), másrészt hogy annak a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege legyen.¹¹

A meghatározás második részének első eleme – a mű *a szerzőé* legyen – azt jelenti, hogy a művet a szerzőhöz személyes kapcsolat fűzi; az szubjektíve eredeti, nem mástól vették át. A második elem – „szellemi tevékenységéből fakadó egyéni... jelleg” – kifejezi, hogy csak egy szellemi mozgástérben való választás lehet alkotás; a feladatból adódó, nyilvánvaló vagy közhelyszerű megoldás nem elegendő; szükséges egy minimális színvonal (a minimális szint műtípusonként eltérő lehet). A „szellemi tevékenységéből fakadó ... eredeti jelleg” – a

¹⁰ Pl. 2. Cikk (1) bek. példalózó felsorolása; (3) bek. „original works” fordulata.

¹¹ Szjt. 1. § (1)–(3) bek.

harmadik elem – pedig azt jelenti, hogy a mű más alkotásoktól való megkülönböztethetőségének a tartalmi és formai elemek kifejezésének módjában kell megnyilvánulnia.¹²

Az Szjt. a másik irányban is elhatárol, de itt már kimerítő felsorolással nevesíti azokat, a védelmi kritériumokat esetleg egyébként kielégítő, nem műszaki szellemi termékeket, amelyek mégsem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.¹³

A FIT-H-PJ-2008-398 ítélet a fényképek tekintetében elemezte a „szellemi tevékenységből fakadó egyéni... jelleg” fogalom tartalmát. Megállapította – osztva az SZJSZT véleményét –, hogy [a fotós] egyéni beállításokat alkalmazott az épületek, a tárgyak és a beöltözött szereplők esetében is, felhasználta a fényviszonyok változásait, játszott a kontrasztok adta lehetőségekkel, és számtalan kreatív képalkotói döntést hozott. Mindezekre figyelemmel a szerző a feladatot egyéni, eredeti módon oldotta meg. Utalt arra is a vélemény, hogy a megrendelésre készült munkák esetében a témaválasztás kötelezősége vagy a megrendelő és az alkotó megállapodása nem dönti el a szerzői jelleget, csak az a döntő, hogy a mű egyéni, eredeti alkotás-e.” „... az Szjt. 1. § (2) bekezdés i) pontjában szereplő 'fotóművészeti' jelzőben a 'művészeti' kifejezés nem jelent külön minőségi besorolást, a fényképek esetén nincs szükség valamilyen speciális művészi jellegre. Szerzői jogi védelmük egyetlen feltétele az, hogy megfeleljenek az eredetiség fogalmának. Elegendő az, hogy a produktumban az egyéni jelleg valamely minimuma megnyilvánuljon, tehát hogy az ne legyen teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által, legyen legalább minimális tere a különböző megoldások közötti emberi választásnak, továbbá, hogy ne egy meglévő alkotásnak a szolgai másolásáról legyen szó.”

Az idézett döntés jól mutatja, hogy a védelemhez szükséges minimális egyéni jelleg a fénykép műtípus esetében viszonylag alacsony is lehet. Az SZJSZT több szakvéleménye¹⁴ is hivatkozik arra, hogy „Elegendő az, hogy a műben az egyéni jelleg valamilyen minimuma megnyilvánuljon, azaz ne legyen teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által; legyen legalább minimális tere a különböző megoldások közötti emberi választásnak, továbbá, hogy ne egy meglévő alkotásnak szolgai másolásáról legyen szó.” ... „Az alkotás tere jelenti tehát a vizsgálat kiindulópontját annak felmérésére, hogy az adott körülmények mennyiben tág, illetve szűk teret biztosítanak az alkotó számára a szerzői mű létrehozására, illetve, hogy az alkotó mennyiben élt egyéni, eredeti módon az adott alkotás tere által kínált lehetőségekkel.”

¹² Boytha György szerint a mű eredeti, azonosíthatóan kifejtett, megformált gondolatszövedék, lásd *Boytha György: A számítógépi programok alkotásához és felhasználásához fűződő érdekek jogi védelme. Gazdaság és jogtudomány. MTA IX. Osztályának közleményei XI. 1977, p. 359. Vö. még: A szerzői jogi törvény magyarázata, 2. kiadás. Szerk. Gyertyánfy Péter. Complex, 2006, p. 30–32. (Faludi Gábor). Szinger András: Az eredetiség küszöbe – „Gondolatszövedék” a fotó és a szerzői jog kapcsolatáról. In.: Liber amicorum. Studia Gy. Boytha dedicata, ELTE Polgári Jogi Tanszék, 2004, p. 289.*

¹³ Szjt. 1. § (4)–(7) bek.

¹⁴ 19/05, 08/11.

Nem lenne azonban helyes, ha a védelemképesség feltételeinek ezt a megengedőbb, szélesebb értelmezését minden műtípusra egyformán alkalmaznák. Éppen ez történt az elvileg a nemzeti bíróságokra is kötelező európai Infopaq-ítéletben.¹⁵ Az EU Bírósága itt a védelemképesség feltételeit egy napilap újságcikkből származó tizenegy szavas szövegkivonat tárolása és annak papírhordozóra való kinyomtatása esetére értelmezte. Ennek során kimondta, hogy az európai szerzői jogi védelemképességnek általában is csak azok a feltételei, amelyek a szoftverirányelv és a védelmiűdő-irányelv a számítógépi programok, illetve a fényképek tekintetében előír: a mű „eredeti” kell legyen „abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása”.¹⁶ Ehhez az Infosoc-irányelv jogegységesítést sürgető preambulumbekendéseire¹⁷ hivatkozik. Megismétli ezt a Football Association-ítélet is.¹⁸

A fénykép és különösen a szoftver esetében a műtípus sajátosságai (funkcionalitás!) elegendővé teszik, ha a védelemképességnek a magyar jogban ismert, a bevezetőben felidézett három tartalmi eleme közül kifejezetten csak az elsőre utal az európai szerzői jog. Az azonban minden felhatalmazás nélküli és zavaró, ha ezt az angolszász jogból származó, az ottani szabályozási környezetben logikus¹⁹ szűkítést minden más műtípusra is kiterjesztik.

Szerencsére az Európai Bíróság sem alkalmazza mereven az Infopaq-elvet. A portréfotó szerzői jogi védelmét tárgyaló E.-M. Painer v Standard VerlagsGmbH and others-ítéletben²⁰ ugyan hivatkozik erre, de azt viszonylagossá teszi: „Amint a 93/98 irányelv (17) preambulumbekendéséből következik, egy szellemi alkotás akkor tekinthető a szerző sajátjának, ha tükrözi az ő személyiségét. Ez pedig akkor áll fenn, ha a szerző műve létrehozásakor alkotóképességeit szabad és kreatív döntések révén fejtheti ki. ... A portréfotókkal kapcsolatban arra kell rámutatni, hogy a szerző a mű létrehozása során többféleképpen és több ízben is szabadon és kreatívan dönthet.” „...a portréfotó akkor részesülhet a 93/98 irányelv 6. cikke alapján szerzői jogi védelemben, ha – és ezt a nemzeti bíróságnak kell az adott ügyben megítélnie – az ilyen fénykép a szerző szellemi alkotása, amely tükrözi az ő személyiségét, és amely a szerzőnek a fénykép létrehozása során hozott szabad és kreatív döntéseiben jut kifejeződésre.”

Az SAS Institute európai bírósági ítélet annak bemutatása, hogy a mű gyakorlati alkalmazhatósága és ennek jellemzői nem szempontok a védelemképesség megítéléséhez.²¹ Igaz, hogy a mű és a mű működési jellemzőinek elhatárolása nehéz lehet, különösen a szoftvernél. „Sem a számítógépi program funkciója, sem programozási nyelve, sem azoknak a fáj-

¹⁵ C-5/08 Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening.

¹⁶ 91/250 EGK irányelv 1. cikk. (3). bek., ill. 2006/116/EK irányelv. 6. cikk.

¹⁷ 2001/29/EK irányelv (4), (9)–(11) és (20)–(22) preambulumbekendései.

¹⁸ C-403/08 Football Association Premier League and others v QC Leisure and others, 97.

¹⁹ Szinger: i. m. (12), p. 295.

²¹ C-145/10.

²¹ C-406/10 SAS Institute Inc v World Programming Ltd.

loknak az adatformátuma, amelyeket arra használnak egy számítógépi programban, hogy működtessék annak bizonyos funkcióit, nem jelentik az adott program kifejezésformáját, és mint ilyenek az irányelv szempontjából nem védettek a számítógépi programok szerzői joga által.”

2.3. A műtípusok kérdései²²

Ítéleteikben a bíróságok az Szt. 1. §-ában lévő példálózó felsorolásban már említett műtípusokat azonosították, illetve olyan műveket (ezekre vonatkozó jogokat) vizsgáltak, amelyek a felsorolás elemein belül értelmezhetők. Így az FIT-H-PJ-2010-401 határozat közvetett tárgya „termék logója” volt: „a V... T... által 2000-ben elkészített módosított arculat szerinti logóban a ... feliratot a használt betűkarakterben és a szöveg elhelyezésében is megváltoztatták, a szerkesztési vonalak részben maradtak meg, kiszínezetté vált a háttér, eltűnt a cseppből a kontúrvonal, elhalványultak a B betű szerkesztett vonalai. Az eredetihez képest a logó belső arányait megtartották, azonban lényeges látványbeli módosítására került sor ...”. Itt nyilván „rajzolás útján létrejött alkotásról”, vagyis grafikáról volt szó.

Egy másik ügyben, ahol „a K... című folyóirat 2009. évi VI. számának 56–67. oldalain és az alperes internetes oldalán a felperes „B... H... P...-ről M... L...-val” című művén M... L...t is szerzőként tüntette fel, megváltoztatva a mű szerzőjének nevét és a mű címét, a bíróság a szakirodalom egy válfaját, az *interjút* vizsgálta (FIT-H-PJ-2011-1143). „Az Szt. 1. § (1)–(3) bekezdései és a 4. § (1) bekezdése alapján a bíróság hangsúlyozta, hogy az interjú annyiban speciális mű, hogy az interjú témáját, az interjúalany személyét az interjú készítője választja ki és ő kezdeményezi, valamint irányítja is a beszélgetést, szükség szerint szerkeszti, javítja, pontosítja az interjú szövegét. Ebből következően az interjú mint mű egyéni, eredeti jellegét az interjút készítő szellemi tevékenységéből nyeri el, tehát ő az, aki a művet megalkotja. Erre figyelemmel a felperest kell szerzőnek tekinteni, őt illeti meg az Szt. 9. § (1) bekezdése szerint a személyhez fűződő és a vagyoni jogok összessége is.” A perben a folyóirat-kiadó és az interjú írója között volt vita, így az ítélet arra – érthetően – nem tért ki, hogy adott esetben a megkérdezett interjúalany válaszána is lehet a szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege.

A *színházi jelmezek* védelemképességére vonatkozó bírói álláspont már több kérdést is felvet. A Gf.IV.20.228/2005/30. számú fellebbezési eljárásban irányadó tényállás szerint R. E. jelmeztervező művész és a V. színház között megbízási szerződés jött létre. A felperes a megbízási szerződésben vállalta – egyebek mellett – három színdarab (István, Táltos János, Tíz kicsi néger) jelmezeinek teljes körű tervezését, a tervfogatásokra jelmeztervek elkészí-

²² A számítógépi programok és a kapcsolódó jogi teljesítmények sajátos problémáival akkor foglalkozunk, amikor az Szt. megfelelő külön szabályaira vonatkozó bírói gyakorlatot ismertetjük.

tését, a tervfogatásokon a részvételt, a próbákon és előadásokon a szakirányú értékelést, illetve a jelmeztár munkájának művészeti vezetését. A szerződésben a felperes díjazását a felek 100 000 Ft + áfa/hónap összegben határozták meg. A szerződés külön nem tér ki a felperes által elkészített jelmezek alperes felhasználása által történő jogosultságára, a felperes azonban – hasonló tartalmú szerződések alapján – a korábbi évekből az alperes részére elkészített jelmezek alperes felhasználását nem kifogásolta. A felperes szerint azzal, hogy az alperes a jelmeztárából a jelmezeket kiadta városi ünnepi felvonulásokhoz, a felperes szerzői műveit jogosulatlanul használta fel, és ezért kártalanítással tartozik.

A perben kirendelt SZJSZT szerint „a jelmezek használata nem minősül a jelmezterv többszöri felhasználásának. A jelmezek csak egy adott előadás összefüggésében speciálisak, az előadáson kívüli használatuk során csupán egyszerű kellékek. A színházi gyakorlatban nem jellemző a jelmeztervező és a színház kapcsolatára az, hogy a jelmezek más célú felhasználását kizárnák vagy korlátoznák. Szerzői jogi díjigény csak az elkészített és elfogadott jelmeztervek után jár; nem merülhet fel ilyen díjigény a jelmezek használatával kapcsolatosan.”²³

A Győri Ítéltábla nem értett egyet ezzel: „Az Szt. 1. § (2) bekezdése – az *a)*–*o)* pontokban – csak példálózóan sorolja fel az egyes védelem alatt álló alkotásokat, és nem tartalmaz olyan korlátozó rendelkezést, amely bármely szerzői művet, alkotást – annak sajátossága okán – kizárna a jogi védelemből. A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni eredeti jellege alapján illeti meg [Szt. 1. § (3) bek.]. Ezért – függetlenül attól, hogy az Szt. 1. § (2) bekezdés *n)* pontja nem említi a védelem alatt álló alkotások között a jelmeztervek alapján készült jelmezeket – nem állapítható meg az, hogy a jelmeztervek alapján elkészült jelmezek ne minősülne szerzői jogi védelem alatt álló szerzői műnek. A felperes által az iratokhoz becsatolt fényképfelvételek és egyéb adathordozók, valamint az elsőfokú eljárásban lefolytatott bizonyítási eljárás során kihallgatott tanúk (dr. Cs. J.-né, K. Gy., V. L.) vallomása alapján kétségtávol megállapítható, hogy a felperes által különböző felhasználók részére készített jelmezek – más jelmeztervezők munkáival össze nem téveszthető – egyéni, eredeti sajátosságokkal rendelkeznek és – az alperes által sem vitatottan – kiemelkedő művészeti kvalitást testesítenek meg. Ezért az ítéltábla álláspontja szerint nemcsak a felperes által elkészített jelmeztervek, hanem az azok alapján megvalósult jelmezek is szerzői műként szerzői jogi védelem alatt állnak, melyek felhasználására és a felhasználás engedélyezésére a felperes szerzőnek az Szt. 16. § (1) bekezdés alapján kizárólagos joga van.”

A jelmez és terve használati célú műtárgy, szerzői jogi védelme az iparművészeti alkotások szabályozásának körében keresendő. Az Szt. 1. §-ának (2) bekezdése itt példálózóan a következőket nevesíti: *m)* az iparművészeti *alkotás* és annak *terve*; *n)* a jelmez- és díszletterv;

²³ 02/06.

o) az ipari *tervezőművészeti* alkotás. A Győri Ítéltábla döntését arra alapítja, hogy a műtípusok felsorolása az Sztj.-ben csak példálózó jellegű, és a szóban forgó jelmezek megfelelnek a védelemképesség általános feltételeinek. Ezzel szembe lehet állítani azt, amit a dőlt betűs írással itt jeleztünk: az *m*) esetben a terv és annak két- vagy háromdimenziós megvalósítása is védett, az *n*) és *o*) esetben a tervezés tárgyi megvalósításának védelméről nincs szó. A példálózó jelleget nem lehet kiterjeszteni az egyes példákon belüli fogalmakra is.

Kérdés, vajon helyes-e az Sztj. ezen „szűkkeblűsége”? A színpadi jelmezterv úgy készül, hogy a jelmeztervező a darab és az egyes szerepek alapos ismeretében minden szereplő minden öltözékét jelmeztervben ábrázolja. Figyelembe veszi a mű stílusát, korszakát, annak éppen adott felfogását, a rendezői elképzeléseket, a szerepeket alakító művészek alkatát, néha egyéni kívánságait is. A színpadkép tervezőjével egyeztetni kell az egyes öltözékek színvilágát, a felhasználni kívánt főbb világítási hatásokat.²⁴ Mindez azt mutatja, hogy a jelmez az általános ruhatervekhez, szabásmintákhoz képest távolabb van a cél általi meghatározottságtól és közelebb a díszítő és jellemző-gondolati művekhez, vagyis a szűkebb értelemben vett képzőművészeti alkotásokhoz. Itt ritkábban merül fel a használati célú művek szerzői jogi védelmének alapproblémája, az, hogy a funkció meghatározó ereje kizárna minden szellemi mozgásteret. A terv eredményét, a háromdimenziós megvalósítást inkább műtárgyként, és nem áruként hozzák forgalomba – utóbbi az ipari tervezőművészeti alkotásra jellemző.

Ezért az idézett bírósági ítélet nyomán valóban indokolt lenne a színpadi jelmezekre (és a díszletekre is) kiterjeszteni a szerzői jogi védelmet, nem csak azok terveire. Ehhez azonban módosítani kellene az Sztj.-t.

Egy rendőrégi megkeresés nyomán az ügyirathoz mellékelte *internetes oldal (webportál)* tanulmányozása után az SZJSZT megállapította (03/05), hogy az – figyelemmel a web-oldal méretére, formátumára, az azon elhelyezett feliratok és képek elrendezésére, a díszítésként használt motívumok feltüntetésére, valamint azok színvilágára is – egyéni-eredeti alkotásnak minősül, illetve egyéni alkotásokat tartalmaz függetlenül attól, hogy az Sztj. 1. § (2) bekezdésének példálózó felsorolása ilyen műtípust nem tartalmaz.

A gyakorlat számára fontos, hasznos lehet az építészeti *tanulmánytervekre* vonatkozó SZJSZT-vélemény is (az ügyben egy egyetemi campus beépítésének tervéről volt szó, 06/07). „A megrendelő/ felhasználó a felhasználási szerződéssel (régis Sztj. 25–30. §) csak jogot szerzett a felhasználásra, de ez nem jár felhasználási kötelezettséggel. A beépítési tanulmányterv az alkotás olyan szakasza, amelyben a tanulmánytervben feltüntetett egyes épületek tervei még nincsenek készen, tehát a mű valójában még 'csak' vázlat. Ebből következően a beépítési tanulmánytervtől való, egy épületre vonatkozó akár lényeges vagy teljes eltérés esetén is még azt sem lehet mondani, hogy megvalósulna a tanulmányterv szerzője vagyoni jogának sérelme engedély nélküli átdolgozás útján.

²⁴ Magyar színházművészeti lexikon.

A megrendelőt/felhasználót – erre vonatkozó kifejezett kikötés nélkül – nem terheli kötelezettség a beépítési tanulmányterv 'betartására' az építési engedélyezési tervek elkészítésére és felhasználására kötendő szerződésben. Ebből az is következik, hogy felkérhet bárkit a még be nem épített ingatlanrész új beépítési tanulmánytervének elkészítésére. E megállapítás pedig azt is magával hozza, hogy kifejezett szerződési kikötés híján bárkivel szerződést köthet a meglévő beépítési tanulmányterv még meg nem valósított könyvtárépülete engedélyezési és kiviteli terveinek elkészítésére is. Ez utóbbi esetekben, ha az új beépítési tanulmányterv készítője, illetve a meglévő beépítési tanulmányterv alapján engedélyezési tervet készítő tervező változtatás nélkül vagy átdolgozásnak minősülő, tehát mű jelleget eredményező, lényeges változtatással felhasználja a tervében a meglévő beépítési tanulmányterv azonosítható, egyéni-eredeti jelleget mutató, tehát műrészletként minősíthető részeit, ahhoz szükséges a meglévő beépítési tanulmányterv szerzőjének engedélye."

Graffiti boroscímkéken való felhasználásának ügyében az SZJSZT kifejtette: „Az, hogy a művet falra írva rögzítették, nem érinti a szerzői jogi minősítés kérdését. Az, hogy a graffiti a falon nem marad tartósan rögzítve, azt onnan bármikor eltávolíthatja a tulajdonos, szintén közömbös a szerzői jogi védelem szempontjából. Az, hogy a falra írt szöveges mű esetében nem lehet tudni, hogy ki a szerzője, csupán legfeljebb azzal a következménnyel jár, hogy a mű ún. árva műnek minősül (l. alább). Abból pedig, hogy ha az irodalmi graffitit a szerzője vetette 'falra' akár a szerző nevének feltüntetésével, akár anélkül, nem lehet olyan következtetést levonni, hogy a szerző hozzájárult volna a mű ingyenes felhasználásához. ... Ha azonban valamelyik irodalmi 'graffiti' közösségi alkotás, szájról szájra (pontosabban 'graffitiról-graffitira') terjed, akkor a szerzői jog által védett, konkrétan körülhatárolható szerzői művek közé nem sorolható. Ehhez kapcsolódóan megjegyezhető, hogy van olyan nézet, amely szerint a graffiti folklor jellegét támasztja alá, hogy számos esetben rendelkeznek egyfajta lírai jelleggel, anonimek, azaz szerzőik ismeretlenek, illetve üzenetük sok esetben valamilyen csoporthoz tartozást fejez ki. Az ilyen, 'graffitiként' nyilvánosságra hozott irodalmi művek a folklor részei, azaz a védelem alanyának hiánya folytán az Szt. 1. § (7) bekezdése alapján a szerzői jogi védelem alá nem tartoznak."

A védelemképességnek az egyéni-eredeti jelleg hiánya miatti megtagadására jó példa a PIT-H-PJ-2011-80 határozat. „A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg azt, hogy a per tárgyává tett *felmérési útmutató* és az azt illusztráló fényképek nem érik el ezt a követelményt, ugyanis egyéni, eredeti, kreatív gondolkodást igénylő alkotói tevékenység kifejtésére létrehozásuk során nem volt szükség. Az útmutató és a fényképek egy mérési eljárást rögzítő dokumentumnak minősülnek, amely azonban az Szt. 1. § (6) bekezdése szerint nem tárgya a szerzői jogi védelemnek. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a per tárgyává tett *felmérési útmutató* és az ahhoz mellékelte fényképek a Ptk. 86. § (3) bekezdése szerinti olyan vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretnek, tapasztalatnak – tehát know-how-nak – minősülnek, amelyek önmagukban nyilvánvalóan nem szellemi [*nyilvánvalóan véletlen szótévesztés; helyesen: szerzői – Gy. P.*]

alkotások. Mindezeket azonban azért nem illeti meg védelem, mert, ahogy azt az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, a per tárgyává tett eljárásról egyértelműen megállapítható, hogy az már széles körben ismertté, azaz közkincsé vált.”

Egy további példa a védelemképesség hiányára az SZJSZT 03/09 szakvéleményében tárgyalt *reklámötlet és kreatív koncepció* esete. „A megkereső szerint ügyfele egy szervezettől megbízást kapott reklámfilmötletek kidolgozása céljából. A megbízás szerint a reklámfilmek a szervezet három új termékének bevezetését támogatták volna 20, illetve 30 másodperces időtartamban. A megkereső ügyfele ennek alapján elkészítette a kampány kreatív koncepcióját, amely arra az ötletre épült, hogy a filmben olyan férfiakat mutatnának be, akik valamilyen házimunkát végeznek azért, mert a nők a szervezet új termékeivel kedveskednek nekik. A megkereső által rendelkezésre bocsátott kreatív koncepció összességében lehetne egyéni-eredeti jellegű, amely annak szerkesztettségében, az egyes elemek elhelyezésében nyilvánulna meg. Az elemek, amelyekre a kreatív koncepció épül, a következők: ... Ezek az elemek azonban önmagukban nem hordoznak egyéni-eredeti jelleget, legfeljebb összehatásukban, szerkesztés után bírhatnának egyéni-eredeti benyomással, ez azonban itt nem valósul meg: a reklám egyes elemei a kidolgozottságnak ezen a szintjén megállnak, nem szerveződnek szerves egésszé, egységes reklámmá.

Az ötletek kizárásának jogpolitikai indoka az, hogy a szerzői jog a szellemi alkotás sajátos, a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jellegét illeti meg, az oltalom tehát formavédelmet jelent: a megfogalmazás egyediségét védi. Az ötlet azonban – noha kétséget kizáróan a szellem terméke – nem ölt olyan formát, nem éri el azt a kidolgozottsági fokot, hogy abban a szerző szellemi tevékenységének egyéni-eredeti jellege felismerhető módon tükröződhetne és így az Szjt. 1. §-ának (3) bekezdése értelmében szerzői jogi védelem alatt állhatna. Ebből következően a megkeresés alapját képező ötlet nem tartozik szerzői jogi védelem alá és emiatt a más által való hasznosítása sem valósít meg szerzői jogsértést.”

Az Európai Bíróság a Football Association-ügyben állapította meg, hogy a „Premier League” [*labdarúgó-] mérkőzései ... nem minősíthetők 'műnek'... a sportesemények nem tekinthetők a szerzői jogi irányelv értelmében műnek minősíthető szellemi alkotásoknak. Ez különösen így van a labdarúgó-mérkőzések esetében, amelyekre olyan játékszabályok vonatkoznak, amelyek nem engednek teret a szerzői jogi értelemben vett alkotói szabadságnak. E körülmények között ezek a mérkőzések a szerzői jog alapján nem élvezhetnek védelmet. Másrészt az nem vitatott, hogy az uniós jog ezeket a mérkőzéseket a szellemi tulajdon területén semmilyen más címen nem védelmezi. Így tehát a sportmérkőzések önmagukban egyedi és ebben a vonatkozásban eredeti jellegűek, ami azokat a művek védelméhez hasonló védelemre méltó teljesítményekké teheti, amely védelem a sportmérkőzések számára adott esetben a különböző belső jogrendekben biztosítható.”²⁵*

²⁵ C-403/08 Football Association Premier League and others v QC Leisure and others. 98–100. 4. Oct. 2011.

3. Az Sztj. 13. §-ának bírói gyakorlata

3.1. A mű egységének sérelme

A törvény szerint „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes” (13. §). A szabály tartalmát a bírói gyakorlat tükrében szeretnénk láttatni.

Annyi talán mégis előrebocsátható, hogy e szöveg értelmezésénél két nyelvtani lehetőség van aszerint, hogy a mondatot egységnek látjuk-e, ahol az „amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes” feltétel az „eltorzításra”, „megcsonkításra”, „megváltoztatásra” és a „megcsorbításra” egyaránt vonatkozik, vagy azt két mellérendelt résznek értjük-e (az elválasztás az első „vagy” szócskánál van). Az előbbi esetben mindenfajta tényállásnál csak akkor „sérül a mű egysége”, integritása, ha ez a külvilág által a szerzőről alkotott véleményt súlyosan hátrányosan befolyásolja,²⁶ a második értelmezés mellett a szerzőt a művéhez kapcsoló egyéni-eredeti belső viszony lényeges megsértése (a mű eltorzítása, megcsonkítása) is elegendő a szóban forgó személyhez fűződő jog megsértéséhez.

A törvény alkalmazásának esetei különféle képpen csoportosíthatók. A jogsértés *módja* szerint az egység sérelme lehet a műbe való közvetlen vagy pedig közvetett beavatkozás eredménye (utóbbi például a mű méltatlan fizikai vagy szellemi környezetbe helyezése). A *vagyoni jogokkal* való kapcsolat szempontjából a jogsértés bekövetkezhet egyrészt a mű jogszerű vagy jogszerűtlen szerzői jogi felhasználása során, másrészt egyéb használat, beavatkozás közben. Végül különböztethetünk a beavatkozás, változtatás *oka* szerint is: ez lehet művészi (előadási, közönséghez közvetítési) ok vagy a műpéldányra vonatkozó tulajdonosi joggyakorlás. Az átdolgozás (lásd 29. §) során való jogsértés az engedélyezett felhasználás esetkörének alesete, a paródia pedig olyan sajátos, engedélykérés szükségessége nélküli újraalkotás, ahol a mű egységének sérelme nem következik be.

A törvény a 13. §-sal adott védelmet lényegében megtagadja az olyan munkavállalói művektől, amelyek vagyoni jogai a munkáltatóra átszálltak [30. § (5) bekezdés]; itt a szerzőnek csak az anonimitáshoz való joga marad.

3.2. A 13. § bírói jogértelmezése

i) Az LB-H-PJ-2010-204 ügyben egy könyvkiadó „a mű címét megváltoztatta, illetve a művet az eredeti műben nem szereplő alcímmel látta el”. A döntés: „Az Sztj. 13. §-a szerint ugyanakkor a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, meg-

²⁶ Ez a törvényt előterjesztő miniszteri indoklás véleménye.

csonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes. A fentiekből legfeljebb az állapítható meg, hogy a művet, különösen annak címét az alperes megváltoztatta. Az azonban önmagában e változtatás alapján nem állapítható meg, hogy ez miért sérelmes a szerző becsületére vagy hírnevére. Ennek hiányában ugyanis a mű egységének megsértése nem állapítható meg.”

A Győri Ítéltábla elé került egy olyan ügy, amelyben az alperes megváltoztatta és így használta fel a cége vizuális arculatának megmutatására készült emblémát (BDT 2006.1300). A jogerős ítélet szerint „az alperesi beavatkozás a művön olyan torzítást, megváltoztatást eredményezett, ami a felperes szakmai becsületére, hírnevére sérelmes. ... Helyesen rögzítette a megyei bíróság, hogy az alperesi tevékenység alkalmas volt arra, miszerint a felperes hírnevére, megítélésére negatív hatást gyakoroljon, ilyen vélemények meg is jelentek szakmai körökben ...”.

Az első eset egyértelműen azt a felfogást tükrözi, hogy az Szjt. 13. §-ában az „amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes” feltétel az „eltorzításra”, „megcsonkításra”, „megváltoztatásra” és a „megcsorbításra” egyaránt vonatkozik. Ebbe az irányba mutat a második, győri ítélet is.²⁷ (Ez azonban úgy is érthető, hogy mivel a becsület, hírnév sérelmét eleve megállapította a bíróság, nem is foglalkozott azzal – az ügyben elméleti – lehetőséggel, amikor van ugyan a mű lényegét érintő eltorzítás, megváltoztatás, de az a becsületet, hírnevet nem sérti.)

ii) Az itt következő ítéletek ezzel szemben inkább a 2007 előtti szakirodalomban már feldolgozott, a Legfelsőbb Bíróság iránymutató döntését²⁸ látszanak követni:

Az LB-H-PJ-2008-203 ítélet leszögezi, hogy „A jogerős ítélet helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a mű lényeges vonásainak a szerző engedélye nélküli megváltoztatása, eltorzítása vagy megcsonkítása – függetlenül annak további esetleges hátrányos következményeitől – sérti a szerzőnek a mű integritásához fűződő személyiségi jogát. A perbeli esetben a felperes szerzeményének engedély nélküli lerövidítése, áthangszerelése és a szöveg elhagyása a mű lényegét érintő olyan eltorzítása, illetve megcsonkítása, amely önmagában sérti a szerző személyhez fűződő jogát.”²⁹

Az LB-H-PJ-2008-351 sz. ítélettel eldöntött ügyben egy kültéri szobor („Szélahárfa”) elhelyezési körülményeinek változását, korlátozottá vált láthatóságát és a karbantartás hiányát sérelmezte az alkotó. A Legfelső Bíróság véleménye szerint „A mű környezetének méltatlanságot eredményező megváltoztatása vagy megváltozása, illetve a mű állagának ilyen mérvű romlása is megalapozhatja mű egységének védelméhez fűződő jog sérelmét.

²⁷ Faludi Gábor egyértelműen így érti idézett művében („A logotypia-ügy”).

²⁸ LB. Ptv.E 20.940/2005/2.

²⁹ „Élem az életem”-ügy.

A jogerős ítélet helyesen állapította meg azokat a környezeti változásokat, amelyek a perbeli mű közterületen való elhelyezése óta bekövetkeztek. A helyszíni szemlén észleltek alapján helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a környezetváltozás nem eredményezett olyan méltatlan helyzetet, amely a mű egységének védelméhez fűződő jog sérelmét jelentené. ... [a felperes] nem bizonyította, hogy az alperesek kötelezettséget vállaltak volna arra, hogy a mű környezetét változatlan állapotban tartják fenn. A mű elkészülésének idején a terület végleges hasznosítása még nem zárult le. Az épített, illetőleg a természeti környezet szükségképpen, folyamatosan változik. E változás azonban önmagában nem sérti a mű egységét. ... Miután a jogerős ítélet szerint a mű változatlanul közterületen, ápolott, gondozott park közepén, a kerítés túloldaláról is megtekinthető környezetben áll, nem állapítható meg, hogy a mű olyan méltatlan környezetbe került, amely sérti a szerző személyhez fűződő jogait.”

A Legfelső Bíróság külön nem tért ki a jóváhagyott jogerős ítélet indokolásának azon részére, miszerint „A fenti, a mű teljességének sérthetlenségét védő szabály első fordulata szerint feltétlenül jogsértő minden eltorzítás, csonkítás, amely közvetlenül a mű lényegi vonásait éri, a második fordulat pedig a becsület és a hírnév sérelmétől függően tiltja a mű megváltoztatását, megcsorbítását. E második fordulat vonatkozatható a mű egyediségét, állandóságát közvetett módon befolyásoló változásokra is, ilyen lehet a mű méltatlan helyre kerülése vagy állagának olyan lényeges megváltoztatása, amelynek folytán a néző számára leértékelődik az alkotás, ahogy azzal a felperesi kereset is érvelt.”

A FIT-H-PJ-2010-401 ügyben megállapított tényállás szerint a felperes által az alperes megbízásából tervezett logót (vállalat- és termékarculatot) az alperes módosította, s termékeit ezzel forgalmazta. A módosított arculat szerinti logóban „a ... feliratot a használt betűkarakterben és a szöveg elhelyezésében is megváltoztatták, a szerkesztési vonalak részben maradtak meg, kiszínezetté vált a háttér, eltűnt a cseppből a kontúrvonal, elhalványultak a B betű szerkesztett vonalai. Az eredetihez képest a logó belső arányait megtartották, azonban lényeges látványbeli módosítására került sor.” Az elmarasztaló jogerős ítélet kifejti, hogy „Az Sztj. 13. §-a szerint a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes. Első fordulataiban e szabály védi a művet a közvetlen beavatkozásoktól, kimondva, hogy a mű minden torzító, csonkító, azaz a mű lényegét érintő megváltoztatása a szerző személyhez fűződő jogát sérti, egyéb törvényi feltétel nélkül. A törvényhely második fordulata az olyan közvetett beavatkozásokra vonatkozik, amelyek esetekben a mű megváltoztatása vagy megcsorbítása sérelmes a szerző becsületére vagy jóhírnevére. E második esetben a törvény a mű gondolatiságát, mondanivalóját kívánja elsősorban védelemben részesíteni.” ... „A mű lényegét jelentő megváltoztatás esetén pedig a becsületsértés vagy a hírnévsértés tényállási elemek megvalósulása már nem szükséges,

önmagában ezen az alapon is megállapítható a jogsértés.”³⁰ Úgy véljük, ebbe a sorba illik a Fővárosi Ítéltábla egy további, e tekintetben szófukar döntése is.³¹

Az SZJSZT legújabbán – magánmegkeresések alapján – ismételten is foglalkozott könnyűzenei dalok megváltoztatása kapcsán a mű integritásának sérelmével. A 17/10 sz. szakvélemény arra is jó példa, hogy mit véd a szerzői jog az ilyen műveknél. „A felperes hivatkozik arra, hogy művét jellegzetes ’kontra és ingabasszus’ kísérettel rögzítette, amely annak sajátosságát adja, valamint abban asszonykórus szerepel, amely szintén a mű lényegi hangulatát teremti meg. Az eljáró tanács azonban ezzel szemben a mű felperes általi felvétele alapján megállapította, hogy ez a kíséret, illetve a meghatározott előadó általi előadás, nem képezi a zeneművet mint szerzői alkotást, azaz nem ez az egyéni, eredeti jellegű, a mű szerzői jogi védelmét megalapozó szerzői lelemény. A kíséret, illetve a meghatározott előadó a mű előadásának, vagyis az azt interpretáló előadóművészi teljesítménynek a része. Az előadásmóddal szemben a mű szerzői jogi védelmét megalapozó megformáltságát a korábban említett dallam–harmónia–szöveg–ritmus elemek egyéni eredeti jellege adja, azaz ezek alkotják a szerzői jogi védelmet élvező zeneművet.” „A mű egységének védelme ... tekintetben vizsgálni szükséges, hogy megtörtént-e az eredeti szerzői művek, azaz a zeneművek – eltorzítása vagy megcsönkítése, vagy – más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes. ... Az eljáró tanács a két hangfelvétel összevetésével megállapította, hogy az eredeti ’Jóska, gyere haza’ című zenemű alperes általi rögzítése az eredeti mű lényegét nem érinti, azt nem változtatja meg, hanem csak a mű új előadásának minősül. Az alperes által rögzített előadás hűen adja vissza a zenemű dallamát, harmóniáit, szövegét és lüktetését.”

A 18/10 számú, könnyűzenei tárgyú SZJSZT-szakvélemény szerint a 13. § szempontjából „a torzítás fogalmilag azokat a durva változtatásokat jelenti, amelyek a művet a hallgató, néző, általában az érzékelő számára alapvetően – azaz az átlagos fogyasztó számára is nyilvánvalóan – sértő módon megváltoztatják. Ilyen változás a műben nem történt. A csönkítésről – mint a mű struktúráját drasztikusan érintő elhagyásról – egyetlen szempont miatt szükséges szólni: a dal lezárásának megváltoztatása miatt. Ez a módosítás azért nem minősül ’csönkítésnek’, mert a dal egészét érdemben nem változtatja meg, a populáris könnyűzenében rendszeresen használt megoldás, amit egy-egy dal különböző hangfelvételei,

³⁰ Ez a felfogás látható a FIT-H-PJ-2011-1143 ítélet indokolásában is.

³¹ A FIT-H-PJ-2010-56 számú határozatában azt ítélte meg a bíróság, hogy sérti-e az R.1. termék reklámozása céljára készített grafikai műre vonatkozó jogokat az, hogy amikor néhány évvel később a reklámanyag megrendelője konferenciát rendezett, annak üdvözlőkártyáin, jegyzetfüzetein a reklámgrafika számítógépes másolással, eltérő betűtípussal, árnyékolással és tónusokkal jelent meg. A jogerős ítélet szerint az elsőfokú bíróság „Helytállóan jutott arra a következtetésre is, hogy a műnek fénymásolással, az eredetinel gyengébb minőségben történő, engedély nélküli felhasználása a mű lényegét érintő olyan változtatást eredményezett, amely sérti a szerző, a II. rendű felperes személyhez fűződő szerzői jogát az Szt. 13. §-ára tekintettel.”

valamint koncerten játszott verziói között igen gyakran használnak. Egy ilyen evidens változtatás nem foglalható a csonkítás fogalma alá, az ennél jóval súlyosabb strukturális elhagyások esetén alkalmazható csak.”

iii) A műpéldányra vonatkozó tulajdonosi joggyakorlás és az integritási jog összeütközése főleg az építészeti alkotások kapcsán merül fel. Az építészeti alkotásoknál az Sztj. 67. §-a értelmében az integritási jog szempontjából releváns „megváltoztatás” „a külső megjelenést vagy rendeltetésszerű használatot befolyásolja”.

A Szegedi Ítéltábla által elbírált ügyben – SZIT-H-PJ-2009-43 – „a felperes módosított keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperesek szerzői jogait megsértették, amikor az általa tervezett három ütem bővítéséhez, illetőleg azok terveinek megváltoztatásához nem kérték előzetes hozzájárulását annak ellenére, hogy az építészeti alkotások külső megjelenése és rendeltetésszerű használata módosult.” A megyei bíróság marasztalta az alperest, „Mivel a homlokzaton és a funkcióban módosulás következett be, megállapítható, hogy jogosulatlan változtatás történt, hiszen hozzájáruló nyilatkozatot a felperestől nem kértek. Ezzel sérültek a felperes személyhez fűződő és szerzői jogai, aminek következtében a jogsértő I. r. alperes a gazdagodás megtérítésére köteles.”

Az ítéltábla elutasította a marasztalási összeg felemelésére irányuló fellebbezést, és kifejtette: „a IV. ütem nyaktaggal történő hozzákapcsolása önmagában jogosulatlan tervfelhasználásnak nem minősíthető. ... A felperesi tervek alapján létesített I–III. ütem épületeinél azonban szóba kerülhet a felperes szerzői jogainak sérelme, tekintettel arra, hogy a két nyaktag hozzáépítése az épületen történt változtatásnak minősül”. „... az [építészeti] mű ritkán marad teljesen érintetlen változatban. A felhasználó és esetenként a műpéldánytulajdonos hasznosítási, gyakorlati érdekeit a szerzői jog érvényesítésekor és a sérelmek vizsgálatakor ezért érdekösszeméréssel szintén figyelembe kell venni...” „A tulajdonosi jogokból következik, hogy a tervező szerzői jogára hivatkozással nem akadályozhatja meg a tulajdonos számára szükségessé vált munkálatok elvégzését, mindezeket nem kifogásolhatja pusztán azon az alapon, hogy az a terveitől való eltérést jelent, amellyel esetlegesen az épület külső megjelenése is megváltozik. A tulajdonos használati jogának rendeltetésszerű gyakorlásához kapcsolódó átépítés, az ebben megvalósuló felhasználási magatartás ezért nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét (BH. 2005.427. számú eseti döntés). A tulajdonos érdekei tehát elsőbbséget élvezhetnek olyan esetben, amikor gyakorlati okok teszik szükségessé a továbbépítést és a kisebb fokú, a funkció érvényesülését segítő módosításokat.”

Az SZJSZT egy újabb, magánmegkeresésre adott szakvéleményében³² is alkalmazta a fentiekkel összhangban álló, számos korábbi véleményben kitért elvet: „Ebből fakadóan eseti

³² 9/11 sz. – a megbízó kérte a vélemény bizalmas kezelését.

jogalkalmazói döntés szükséges arról, hogy a szerzői jog 'kívülről', azaz a tulajdonjog által korlátozható-e, és ha igen, milyen mértékben, illetve konkrét esetben milyen módon. A döntést a jogalkalmazó az adott esetben jelentőséggel bíró személyes érdekek összemérésevel döntheti el, figyelemmel a tulajdonjog és a szerzői jog háttérében álló általános, illetve az adott esetben konkrétan is felmerülő társadalmi érdekekre is. Az érdekek összemérése csak a tárgyi jog síkján történhet meg, tehát csak akkor, ha a tárgyi jog erre kaput nyit. Ez pedig a kizárólagos jogok gyakorlására is irányadó, mind a dologi jogi tulajdonjogra, mind az Sztj. 3. § útján a szerzői jogra is vonatkozó magánjogi alapveti közös rendelkezés, a rendeltetészerű joggyakorlás elve, és az elvbe ütköző joggyakorlásra előírt jogkövetkezmény alkalmazására.³³

4. Következtetés, javaslatok

4.1. Az 1. §-ról

Az utóbbi évek magyar és európai uniós bírói gyakorlata nem teszi szükségessé a szerzői jogi védelem tárgyáról szóló Sztj.-szabályok módosítását – egyetlen részlet kivételével. Ez a részlet az 1. § (2) bekezdésének *n*) alpontja, ahol ki kellene terjeszteni a védelmet a jelmezekre és díszletekre is. Az új szöveg lehetne: „*a jelmezek és díszletek és azok tervei*”.

4.2. A 13. §-ról

Fajsúlyos szakirodalmi vélemény szerint a 13. § alkalmazását változatlan szöveg mellett kell továbbra is rábízni a bíróságokra. Indokok: a szolgálati műveknél az értelmezési kérdés fel sem merül, a felhasználói szerződés széles körű változtatásokra adhat felhatalmazást, a jogszerző felhasználót fel lehet jogosítani a személyhez fűződő jog megsértése esetén való fellépésre is, és mert a funkcionális művekre nézve a bírói gyakorlat egységes.³⁴

Ezzel szemben én úgy látom, hogy a törvénytörvényteljesen olyan, mint a hírhedt „*A Királynőt megölni nem kell félnetek jó lesz ha mindnyájan beleegyeztek én nem ellenzem*” érseki válasz. Az idézett, már hét évre visszanyúló döntéssor markánsan a törvény miniszteri indokolásával ellentétes értelmezés mellett teszi le a garast. Jogrendszerünkhöz nem illik, hogy a bírói értelmezésnek ekkora tág teret hagyjunk. A pontosítás iránti igény már a törvényhozásban is felmerült, de a képviselői javaslat túl sokat markolt, túl messzire ment,

³³ 1/06 sz. A szakvéleményt és több hasonlót ismerteti *id. Ficsor, Kiss*: i. m. (4).

³⁴ *Faludi*: i. m. (7).

így nem volt elfogadható.³⁵ Az is nyilvánvaló, hogy nem az előző, az 1969. évi III. törvény szerinti szöveghez³⁶ kell visszanyúlni.

A törvény szövegét így kellene módosítani: „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy *lényegének* más *módosítása*, illetve *minden* olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.”

Ez a javaslat megerősítené a mai bírói gyakorlatot, és továbbra is összhangban maradna az Szjt. nemzetközi szakegyezményi háttérét képező Berni Uniós Egyezmény (BUE).³⁷ Jóllehet a hatályos 13. § a BUE 6bis Cikke (1) bekezdése *angol* szövegének³⁸ szinte szó szerinti fordítása, a BUE *francia* nyelvű szövegében viszont szerepel egy második „vagy” szócska is,³⁹ ugyanúgy, mint az imént javasolt „illetve” kiegészítés. „A különböző szövegek értelmezésére vonatkozó vita esetén a francia szöveg az irányadó.”⁴⁰ A javaslat emellett csak a „lényegének... módosítása” új szövegrészt tartalmazza, ez azonban egyrészt a közérdeket, a felhasználókat védő szűkítés, másrészt megfelel az Szjt. 50. §-a céljának és szóhasználatának;⁴¹ megakadályozná a személyhez fűződő joggal való visszaélést.

A műpéldányokra vonatkozó tulajdonosi joggyakorlás és a szerzői jog összeütközésének esetei továbbra is olyan érdekösszeméréssel dönthetők el, amelyeknek szintje nem a 13. § részletszabályainál van, hanem annál magasabban: a tulajdonjoggal mint kizárólagos joggal védett érték és az ugyancsak kizárólagos jogokkal védett szerzői jogosulti érdek a rendeltetésszerű joggyakorlás elve mércéjével mérhető össze – az elv az Szjt. 3. paragrafuszának hídján jön át.

³⁵ „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más megváltoztatása vagy megcsorbítása, illetve a művet ért minden más behatás, amely sérelmes lehet a szerző becsületére vagy hírnevére.” T/4859/6. Kupper András képviselő indítványa, 2011. november 16.

³⁶ „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének minden jogosulatlan megváltoztatása vagy felhasználása.” (10. §).

³⁷ De még abban az esetben is, ha ez a 6bis cikk szövegét illetően nem így lenne, a tagállamok nemzeti jogalkotása nyújthat magasabb szintű védelmet, mint a BUE. (BUE 19 Cikk.)

³⁸ „... the author shall have the right ... to object to any distortion, mutilation or other modification of, or other derogatory action in relation to, the said work, which would be prejudicial to his honor or reputation.”

³⁹ „... de s'opposer à toute déformation, mutilation ou autre modification de cette oeuvre ou à toute autre atteinte à la même oeuvre, préjudiciable à son honneur ou à sa réputation.”

⁴⁰ BUE 37. Cikk (1) bek. c).

⁴¹ „Ha a szerző a mű felhasználásához hozzájárult, a felhasználáshoz elengedhetlen vagy nyilvánvalóan szükséges, a mű lényegét nem érintő változtatásokat köteles végrehajtani. Ha e kötelezettségének nem tesz eleget, vagy nem tud eleget tenni, a felhasználó a változtatásokat hozzájárulása nélkül is végrehajthatja.”